

دانشنامه‌ی معماری قرن بیستم

ضیاءالدین جاوید

نشر امتداد

متن حاضر، چاپ اصلاح شده‌ی کتاب دانشنامه‌ی معماری مدرن است که برای اولین بار در سال ۱۹۶۳ چاپ شد. دانشنامه‌ی حاضر به نحوی گسترده، چشم‌انداز معماری و حوزه‌ی برنامه‌ریزی شهری قرن بیستم را مشخص و تحت سه مقوله‌ی متفاوت طبقه‌بندی و مدون می‌کند. بیوگرافی معماران شاخص، ارزیابی شیوه‌ی معماری کشورهای مختلف، مبانی نظری جنبش‌ها، گروه‌ها و سبک و سیاق‌های مختلف این مجموعه را شکل می‌دهند.

از دانشنامه‌ی حاضر برمی‌آید که مداخل مربوط به زندگی‌نامه‌ی معماران معروف محدود شده است، اما در عین حال برای سهولت کار، فهرست راهنمای نام‌ها ضمیمه گردیده است. در مورد معماری کشورهایی که از جهت مفاهیم محتوایی معماری اهمیت یافتند و نتایج درخشانی در عرصه‌ی معماری معاصر به وجود آوردند، به نحوی دقیق و موشکافانه اعمال شده است. زندگی‌نامه‌ی اشخاص در مداخل خلاصه شده و در پوشش کلی قرار گرفته و شکل گزارشی دارد. در مورد جنبش، گروه‌ها و روندهای معماری نیز این گونه رفتار شده، اما در مورد ثبت و ضبط این جریان‌ها از لحاظ تدوین و طبقه‌بندی و متن‌شناسی روشی پیچیده اعمال شده است به طوری که توجه به مقوله‌های مستند امری اجتناب‌ناپذیر می‌نموده است.

هدف مؤلف در گردآوری این مجموعه، ارائه‌ی کتابی جیبی مشتمل بر چشم‌اندازهای کلی است. اما عمدتاً به لحاظ محتوایی در تمامی زمینه‌ها، بیش از یک کتاب اطلاعات در اختیار خواننده می‌گذارد. کتاب دست‌آوردی است که به شکلی هدفمند به بررسی سرفصل‌های خاص معماری معاصر می‌پردازد. به گفته‌ی مؤلف این دانشنامه از طریق نقل و قول‌های کتاب‌های معتبر که در انتهای هر مداخل آمده، فراهم شده است. کتاب شاکله‌های ساختاری دقیقی دارد و لزوماً به بررسی گسترده‌ی وسیعی از موضوعات مختلف می‌پردازد.

بنابراین در روش تدوین و گزینش معماران، اولین مشخصه‌ی آنان صراحت بیانی و عدم وابستگی و وضوح مواضع نظری ملاک ارزش و اعتبار بوده است. انتخاب معماری کشورهای مختلف، به آنهایی اهمیت داده شده که عمدتاً دگرگونی‌های ساختاری در راه و روند معماری معاصر به وجود آوردند، و همچنین جنبش‌هایی که در چشم‌انداز وسیع معماری بسیار مؤثر بودند.

در مقدمه‌ی ویراستار آمده است که: دانشنامه‌ی معماری عمدتاً جلوه‌گاه نمایش اجمالی تلاش‌ها و دست‌آوردهایی است که به ناگزیر ریشه در پیش‌فرض‌های مدون و چشم‌اندازهای تاریخی دارند، بنابراین بدیهی بود که در اوائل دهه‌ی ۱۹۶۰ جنبش مدرنیسم نسبت به ایدئولوژی تاریخ‌گرایی معاصر به ویژه شیوه‌ی آرت دکو، علی‌رغم مفاهیم تلویحی و گسترده‌ی وسیع تأثیراتش بی‌اعتنایی نشان می‌داد. از همین رو نحوه‌ی تفکر خاص چهره‌های شاخصی چون هاینریش تسنو در مداخل‌های کتاب ثبت نگردیده و شیوه‌ی ساختاری معماری او در جوار میس واندر روهه و ترانی مورد بحث قرار نگرفت، حتی اعتبار معماری اریک مندلسون عمدتاً به لحاظ نحوه‌ی کاربری جسورانه‌ی مصالح جدید بود، تا شیوه و شاکله‌ی توصیفی و تندیس‌واره‌ای آثارش، از همین رو در ارتباط با روش استفاده از مصالح ساختمانی جدید از قبیل شیشه، فولاد و بتن آرمه - که در چشم‌انداز معماری مدرن تحولی به وجود آورد، شیوه‌ی خاص معماری او ثبت شد.